

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Büntetőjogi szankciók kölcsönös elismerésének dilemmái

Szerzők:

Dr. Oláh Péter Balázs

és

Dr. Farkas Gabriella

2015. január 27.

Európa-szerte egyre nagyobb kihívás elé állítja a bűnüldöző szerveket a határokon átnyúló szervezett bűnözésből származó jövedelmek felkutatása, befagyasztása, kezelése, lefoglalása, elkobzása. A szervezett bűnözői csoportok határokon átnyúlóan fejtik ki tevékenységüket, és egyre nagyobb mértékben szereznek vagyoni eszközöket a székhelyüktől különböző tagállamokban és harmadik országokban. A tagállamok mindegyike maximálisan egyetért abban, hogy a szervezett bűnözés eredményes megelőzését és az ellene való küzdelmet a bűncselekményből származó jövedelem semlegesítése révén kell megvalósítani, és ezt meghatározott esetekben ki kell terjeszteni a bűncselekményből származó bármilyen vagyoni eszközre is. Egyre nagyobb szükség van tehát a hatékony nemzetközi együttműködésre a vagyonvisszaszerzés terén és kölcsönös jogi segítségnyújtásra.

A szervezett bűnözés elleni küzdelem legeredményesebb módszerei közé tartozik az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén szigorú jogkövetkezmények előírása, a hatékony felderítés, valamint a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek a befagyasztása és elkobzása. Jóllehet korlátozott statisztika áll rendelkezésre, a bűncselekményből származó jövedelem Unión belül visszaszerzett összege a becsült jövedelem összegéhez képest elégtelen mértékűnek tűnik. Tanulmányok igazolták, hogy az elkobzási eljárásokat - noha azokat az uniós és a nemzeti jog is szabályozza - továbbra sem alkalmazzák a tagállamok kellő mértékben.

Mindezek miatt az Európai Parlament és a Tanács 2014. április 3-án elfogadta a 2014/42/EU számú irányelvet, mely minimumszabályok nemzeti jogba építési kötelezettséget ír elő a tagországoknak, azzal a céllal, illetve elvárással, hogy ezeknek a minimumszabályoknak az elfogadása közelíteni fogja a tagállamok befagyasztási és elkobzási rendszereit, ezáltal előmozdítva a kölcsönös bizalmat és a határon átnyúló hatékony együttműködést. Az irányelvben megjelölt minimumszabályokat - a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket - a tagállamoknak 2015. október 4-éig kell hatályba léptetni. A kodifikáció egyik tagállamnak sem lesz könnyű, mert ennek az irányelvnek a nemzeti jogokba implementálása számos tagállamban sértheti és/vagy korlátozhatja a személyek jogát, és a tulajdonjogot is. Azt azonban nem szabad szem elől téveszteni, hogy a közösség fenntartotta a jogot arra, hogy, ha a tagállamok nem tesznek eleget

vagy nem kellő mértékben tesznek eleget jogharmonizációs kötelezettségüknek, úgy a szükséges intézkedéseket közvetlen hatályú rendeletekbe foglalhatja az Unió az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 5. cikkében foglalt szubszidiaritás elvének megfelelően.

A folyamatosan fejlődő európai büntető igazságszolgáltatás területén a pénzügyi szankciók és a különböző büntetőjogi szankciók kölcsönös elismerése alapvetően fontos. Ennek érdekében az EU megfelelő eszközöket biztosítva, számos tárgyalás után fogadta el, hogy a büntetőjogi szankciók Európa-szerte, határokon átnyúló helyzetekben is hatékonyan alkalmazhatók maradjanak. Egyértelmű az elvárás, miszerint a nemzeti rendelkezéseket nem egyszerűen fejleszteni, de közelíteni is kell a bűncselekményekből származó jövedelmek lefoglalására és elkobzására vonatkozóan, természetesen figyelembe véve a jóhiszemű harmadik felek jogait is.

Tegyük egy rövid kitekintést, hol is állunk a büntetőjogi szankciók határokon átnyúló érvényesítésének folyamatában. Elsősorban vegyük sorra, hogy az uniós jog szintjén milyen fontosabb jogszabályi háttér áll rendelkezésre.

I. Pénzbüntetésekre való alkalmazás

2005-ben - svéd és francia kezdeményezésre - az Európai Unió Tanácsa kerethatározatot (2005/214/IB) hozott a kölcsönös elismerés elvének a pénzbüntetésekre való alkalmazásáról. A határozat egyrészt az Európai Tanács Tampere-i Nyilatkozaton (1999.10.15.) alapul, ahol is elfogadták az Európai Unión belül mind a polgári, mind a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapját képező kölcsönös elismerés elvét. A kölcsönös elismerés elvét kell alkalmazni az igazságügyi és közigazgatási hatóságok által kiszabott pénzbüntetésekre, az ilyen büntetéseknél a büntetés kiszabása szerinti tagállamtól eltérő tagállamban való végrehajtásának megkönnyítése érdekében. A tamperei következtetésekkel összhangban a Tanács 2000. november 29-én intézkedési programot (Kölcsönös Elismerés Elvének Megvalósításáról Szóló Intézkedési program) fogadott el a büntetőügyekben hozott határozatok kölcsönös elismerése elvének alkalmazására vonatkozóan, kiemelt területként kezelve a kölcsönös elismerés elvének a pénzbüntetésekre --a közúti közlekedési szabályok megsértésével kapcsolatban kiszabott pénzbüntetésekre is kiterjedően - való

alkalmazására irányuló jogi aktus elfogadását.

A büntetőjogi szankciók alkalmazása tekintetében is kardinális kérdéskör az alapvető jogok védelme, ezért a 2005/214/IB kerethatározat is deklarálja, hogy tiszteletben tartja az Európai Unió alapjogi Chartájában rögzített alapelveket és az alapvető jogokat. Rögzíti továbbá, hogy a más tagállamban kibocsátott büntetőjogi szankció végrehajtásának megtagadására továbbra is joguk van a végrehajtó tagállamoknak, azonban ez a megtagadási jog nem korlátlan. A megtagadási okok kizárólag objektív okok lehetnek, azaz a pénzbüntetésre feltételezhetően diszkriminációs okok alapján került sor, a kerethatározat konkrétan meg is megnevezi: “az érintett személynek a neme, faji vagy etnikai származása, vallása, nemzetisége, anyanyelve, politikai véleménye vagy szexuális irányultsága miatt történő megbüntetése céljából került sor, vagy hogy az érintett személy helyzete az említett okok bármelyike miatt eleve hátrányos lehet.”

A kölcsönös elismerés elve mind a természetes, mind a jogi személy által fizetendő pénzbüntetést elrendelő jogerős határozatra kiterjed, amennyiben a kibocsátó tagállam hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósága, bírósága a kibocsátó állam joga szerinti bűncselekmények bármelyike kapcsán hozta. Meg kell jegyezni, hogy a kibocsátó állam bíróságától eltérő hatósága által kibocsátott határozat - ideértve a szabálysértésnek minősülő és ezért a kibocsátó állam nemzeti joga szerint büntetendő cselekményeket is - kölcsönös elismerésére csak akkor van jogi lehetőség a kibocsátó állam joga szerinti bűncselekmény tekintetében, ha az érintett személynek lehetősége nyílt arra, hogy valamely, különösen büntetőügyekben hatáskörrel rendelkező bíróság elbírálja az ügyét.

A kerethatározat „pénzbüntetés” fogalmát nemcsak definiálja, de emellett a fogalomba bele nem értendő elemeket is konkrétan megjelöli. Ennek megfelelően a pénzbüntetés (magyar terminus technicus szerint: pénzbírság) olyan fizetési kötelezettség, amelynek pénzüsszegét jogerős határozatban szabták ki bűncselekmény elkövetése miatt történő elítélés alapján; továbbá a sértett javára megállapított kártérítés (amennyiben a sértett az eljárásban nem lehet magánfél, és a bíróság büntetőjogi hatáskörében jár el); valamint a határozathoz vezető bírósági vagy közigazgatási eljárás költségeire vonatkozó pénzüsszeg; és végül, valamely állami alapnak vagy sértetteket segítő

szervezetnek fizetendő pénzösszeg.

A pénzbüntetés nem foglalja magában a bűncselekmény elkövetési eszközeinek vagy a bűncselekményből származó jövedelemnek az elkobzására vonatkozó határozatokat; valamint a polgári és kereskedelmi ügyekben - a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelettel összhangban - végrehajtható, polgári jogi jellegű, kártérítési igény alapján hozott határozatokat.

A kölcsönös elismerés elvének alkalmazása az alábbi, a kibocsátó államban büntetendő és a kibocsátó állam joga által meghatározott bűncselekmények esetében, a cselekmény kettős büntethetőségének mérlegelése nélkül, a határozatokat el kell ismerni és végre kell hajtani:

bűnszervezetben való részvétel, terrorizmus, emberkereskedelem, gyermekek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia, kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme, lőfegyverek, lőszeres és robbanóanyagok tiltott kereskedelme, vesztegetés, csalás, ideértve az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. július 26-i egyezmény értelmében az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő csalást is, bűncselekményből származó jövedelem tisztára mosása, pénzhamisítás, beleértve az euro hamisítását is, számítógépes bűncselekmények, környezettel kapcsolatos bűncselekmények, beleértve a veszélyeztetett állatfajok, valamint a veszélyeztetett növényfajok és - fajták tiltott kereskedelmét is, jogellenes beutazás és tartózkodás elősegítése, szándékos emberölés, súlyos testi sértés, emberi szervek és szövetek tiltott kereskedelme, emberrablás, személyi szabadság megsértése és túszejtés, rasszizmus és idegengyűlölet, szervezett vagy fegyveres rablás, kulturális javak - köztük régiségek és műtárgyak - tiltott kereskedelme, csalással kapcsolatos bűncselekmények, zsarolás és védelmi pénz szedése, termékhamisítás és jogbitorlás, közokirat-hamisítás és hamisított közokirattal való kereskedés, fizetőeszközök hamisítása, hormontartalmú anyagok és más növekedésserkentők tiltott kereskedelme, nukleáris és radioaktív anyagok tiltott kereskedelme, lopott járművek kereskedelme, erőszakos közösülés, gyűjtogatás, a Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága alá tartozó bűncselekmények, légi vagy vízi jármű hatalomba kerítése, szabotázs, olyan magatartás, amely sérti a közúti közlekedés szabályait, beleértve a vezetési- és pihenőidőre, valamint a veszélyes anyagokra vonatkozó rendelkezések megszegését, csempészet, szellemi tulajdonjogok megsértése,

személy elleni erőszakkal fenyegetés és személy elleni erőszakos cselekmények, beleértve a sporteseményeken elkövetett erőszakos cselekményeket, bűncselekménnyel okozott kár, lopás, az EK-Szerződés alapján vagy az EU-Szerződés VI. címe alapján elfogadott jogi aktusokból eredő kötelezettségek végrehajtása céljából a kibocsátó állam által megállapított bűncselekmények.

Fontos kitétel, hogy a fel nem sorolt bűncselekmények esetében a végrehajtó állam a határozat elismerését vagy végrehajtását ahhoz a feltételhez kötheti, hogy a határozat olyan magatartásra vonatkozzon, amely a végrehajtó állam joga szerint - a tényállási elemektől és a minősítéstől függetlenül - bűncselekménynek minősülne.

Természetesen a fenti bűncselekmények listája - nyilvánvalóan a büntetőjog fejlődése és változásai alapján - a Tanács későbbi döntései alapján kiegészíthető, illetve módosítható. A Tanács a változtatási döntéseit az általában a tagállamok tapasztalataira, gyakorlatára épülő 3-5 évente elkészülő jelentéseket mérlegelve hozza meg. A Stockholmi Program, valamint a Bel- és Igazságügyi Tanácsnak a vagyonelkobzásról és vagyonvisszaszerzésről szóló 2010. júniusi következtetései hangsúlyozzák a bűncselekményekből származó vagyoni eszközök hatékonyabb azonosításának, elkobzásának és újbóli felhasználásának fontosságát.

II.A vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazás

A - dán kezdeményezésre - 2006. október 6-án született kerethatározat (2006/782/IB) célja a bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzására vonatkozó hatékony szabályok megteremtése minden tagállam tagállami jogában. Az Európai Tanács eltökélt annak biztosítására, hogy a szervezett bűnözés melegágyát, a pénzmosást gyökerestül felszámolja. Az olyan bűncselekményeknek a megelőzésére és leküzdésére, amelyeknek az anyagi haszonszerzés a fő célja, csak olyan törekvések lehetnek hatékonyak, amelyek éppen a megszerzett vagyon elvesztését determinálják; azaz olyan eszközök és módszerek alkalmazására van szükség, amelyek az ilyen bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatását, biztosítását, lefoglalását és elkobzását eredményezi. Mára egyértelművé vált, hogy a lefoglalás és elkobzás uniós belüli kölcsönös elismerése, mint ideiglenes jogi intézkedés, nem elegendő, a gazdasági bűncselekmények hatékony

ellenőrzése a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzását elrendelő határozatok kölcsönös elismerését is megköveteli. Ezért kiemelten fontos, hogy a tagállamokban konkrét intézkedések elfogadására kerüljön sor a bűncselekményből származó jövedelmek felderítésére, azok biztosítására, lefoglalására és elkobzására.

A pénzmosásra vonatkozó büntetőjogi jogszabályok és eljárások közelítésére (pl. pénzeszközök felderítése, biztosítása és elkobzása) hívta fel a tagállamokat a Tanács a 1990. november 8-i, a pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezményben („az 1990-es egyezmény”).

III. A vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatok végrehajtására alkalmazás

Végezetül, 2003. július 22-én a Tanács elfogadta a vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtásáról szóló 2003/577/IB kerethatározatot.

A kibocsátó tagállam vagyoneklobzást elrendelő határozata továbbítandó annak a tagállamnak, ahol a határozatban meghatározott vagyontárgy van, vagy ahol ésszerű indokok alapján vagyontárgy, illetve jövedelem léte feltételezhető. Amennyiben nincs vagyon és ésszerű indokok alapján annak léte nem is feltételezhető egy adott tagállamban, úgy a végrehajtó tagállam a természetes személy esetén annak tartózkodási helye szerinti, jogi személy esetén annak székhelye szerinti tagállam lesz. Mindezek alapján teljességgel érthető, hogy az érintett illetékes nemzeti hatóságok közötti szoros kapcsolattartás, valamint egy vagyoneklobzást elrendelő határozat tárgyát képező vagyontárgy hollétének azonosítása elengedhetetlen, különösen egy vagyoneklobzást elrendelő határozat több mint egy tagállamban való egyidejű végrehajtása esetén. Meg kell jegyezni, hogy a tagállamok közötti eltérő fizetőeszközök miatt a kibocsátó tagállamnak kell a vagyon elkobzását elrendelő határozatban a végrehajtó tagállam hivatalos fizetőeszközében meghatározni a pénzösszeget, ugyanis a tagállamok nemzeti jogának függvénye, hogy abban az esetben, ha az elkobzás meghatározott vagyontárgyat érint, a kibocsátó és a végrehajtó állam

illetékes hatóságai megállapodhatnak, hogy az elkobzás történhet a vagyontárgy értékének megfelelő pénzösszeg megfizetésére irányuló követelés formájában is. És fordítva, ha az elkobzás pénzösszegre vonatkozik, de a fizetés elmarad, úgy az elkobzás bármilyen vagyontárgyra is megtörténhet. Ezen jogszabály végrehajtásának egyik legnagyobb akadálya az egyes vagyontárgyak értékeinek meghatározása. A kibocsátó állam nyilvánvalóan nehezen tudja azt megítélni, hogy egy-egy vagyontárgy a végrehajtó államban mennyit ér. Kifejezetten jó-gyakorlatként említhető a magyar gyakorlat, miszerint az ingatlanokról adó- és értékbizonyítvány kiállítására kérhető.

Bűncselekmények:

Amennyiben a vagyoneklobzást elrendelő határozat hozatalához vezető bűncselekmények az alábbi bűncselekmény-fajták közül egyet vagy többet valósítanak meg, és a kibocsátó tagállamban legalább maximálisan 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők, a vagyoneklobzást elrendelő határozatot végre kell hajtani a kettős büntethetőség vizsgálata nélkül:

bűnszervezetben való részvétel, terrorizmus, emberkereskedelem, gyermekek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia, kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme, fegyverek, lőszeres és robbanóanyagok tiltott kereskedelme, korrupció, csalással kapcsolatos bűncselekmények, ideértve az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. július 26-i egyezmény értelmében az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő csalásokat is, bűncselekményből származó jövedelem tisztára mosása, pénzhamisítás, beleértve az euro hamisítását is, számítógépes bűncselekmények, környezettel kapcsolatos bűncselekmények, beleértve a veszélyeztetett állatfajok, valamint a veszélyeztetett növényfajok és növényfajták tiltott kereskedelmét is, segítségnyújtás jogellenes beutazáshoz és tartózkodáshoz, szándékos emberölés, súlyos testi sértés, emberi szervek és szövetek tiltott kereskedelme, emberrablás, tiltott fogvatartás és túszejtés, rasszizmus és idegengyűlölet, szervezett vagy fegyveres rablás, kulturális javak - beleértve a régiségeket és a műtárgyakat - tiltott kereskedelme, csalás, befolyással üzérkedés és zsarolás, termékhamisítás és szabadalomtörés, hivatalos okiratok hamisítása és azzal való kereskedelem, fizetőeszközök hamisítása, hormontartalmú anyagok és más növekedésserkentők tiltott kereskedelme, nukleáris vagy radioaktív anyagok tiltott kereskedelme, lopott gépjárművek kereskedelme, erőszakos közöszlés, gyűjtogatás, a Nemzetközi Büntetőbíróság

joghatósága alá tartozó bűncselekmények, légi vagy vízi jármű jogellenes hatalomba kerítése, szabotázs.

A Bizottság a számára a tagállamok által megküldött információk alapján 2013. november 24-ig kellett jelentést készítsen, melyhez csatolnia kellett az általa megfelelőnek tartandó kezdeményezéseket.

IV. A bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról

A 2005/212/IB határozat a kölcsönös elismerés elvének büntető jogi aspektusát kiterjesztette az egy évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményekből származó jövedelmekre és az elkövetéshez használt eszközökre is, azzal a kiegészítéssel, hogy az magába foglalja az ilyen jövedelmekkel megegyező értékű vagyonnak az elkobzását. Továbbá a határozat rögzíti, hogy a tagállamok a büntetőeljárástól eltérő más eljárásokat is alkalmazhatnak. Az adóügyi bűncselekmények vonatkozásában például abból a célból, hogy az elkövetőt a bűncselekményből származó jövedelmektől teljes egészében megfosszák. A határozat emellett pontos definíciót alkot a „*bűncselekményből származó jövedelem*”-re, azaz pontosítja, hogy bűncselekményből származó jövedelem a bűncselekményből származó bármely gazdasági előny. A bűncselekményből származó jövedelem a vagyon minden fajtáját magában foglalhatja, azaz mindennemű vagyon, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyen vagyonnal kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló okiratokat és okmányokat.

Ugyanígy definiálja a határozat az „elkövetési eszközök” fogalmát, miszerint elkövetési eszköz bármilyen vagyontárgy, amit bűncselekmény vagy bűncselekmények elkövetéséhez bármely módon, részben vagy egészben használtak vagy használni szándékoztak.

Érdemes kitérni a határozat szerinti „elkobzás” definíciós fogalmára, e szerint elkobzás a bűncselekménnyel vagy bűncselekményekkel kapcsolatos eljárás eredményeképpen bíróság által hozott szankció vagy intézkedés, amely végleges tulajdonvesztést eredményez. Lényegi elem a

tulajdonvesztés. Példaként érdemes elgondolkodni azon, hogy egy magyarországi bejegyzésű gazdálkodó szervezet magyarországi székhelyén bizonyíthatóan bűncselekményből származó jövedelemből származó számítógépek esetén a lefoglalás vagy az elkobzás a célszerű. A lefoglalás - álláspontom szerint - akkor célszerű, ha az érintett vagyontárgy bizonyítékként megőrzendő. Ha nem, és egy végrehajtási eljárásban kényszerértékesítés történik, akkor mindenképpen az elkobzás a célravezető. Ugyanis a lefoglalás esetén a vagyontárgy - jelen esetben a számítógépek - a gazdálkodó szervezet vagyonát képezik, azok a gazdálkodó szervezet könyveiben maradnak. Elkobzás esetén az elkobzás pillanatában a gazdálkodó szervezet vagyonából kikerül, könyveiből kivezetésre kell kerülnön, és - álláspontom szerint - állami vagyonná válik, amelyet kényszerértékesítés során az állam pénzeszközre "vált". Az így befolyt bevétel - általánosságba - az államot illeti. Mindaddig teoretikusnak tűnik a kérdés, amíg a gazdálkodó szervezetet felszámolási eljárás alá nem vonják. A felszámolási eljárás megindításának jogerőre emelkedésének napjával a gazdálkodó szervezet ellen folyamatban lévő végrehajtási eljárások a törvény erejénél fogva megszűnnek. Ha elkobzás volt, az állam büntetőjogi igényének teljesülése nem válik kérdésessé; ha csak lefoglalás történt, akkor bizony a vagyontárgy a felszámoló kezébe jut, ahol elsősorban a befolyt bevételekből a felszámoló költségeinek kielégítése fog megtörténni, de törvényi kielégítési sorrend lép életbe, ami alól nincs jelenleg törvényi kivétel.

V. A biztosítási intézkedés - vagyonra és bizonyítékra - végrehajtása az Európai Unióban

A (francia, svéd és belga kezdeményezésre született) 2003/577/IB Tanács-i kerethatározat kimondja, hogy a tárgyalás előtt kibocsátott határozatokra a gyorsan és könnyen mozgatható bizonyítékok biztosítására is alkalmazni kell a kölcsönös elismerés elvét. Ez gyakorlatilag a bizonyíték és vagyon befagyasztását célozza. Persze előfordulhat, hogy a feltételezhetően bűncselekményből származó vagyon már nincs az eljárás alá vont személy tulajdonában, birtokában, ez esetben a jóhiszemű harmadik felet kell kötelezni annak megtartására, állagmegóvására, mivel az intézkedés célja a bizonyíték biztosítása illetve a vagyon későbbi elkobzása.

A biztosítási intézkedés a kerethatározat alapján az alábbi bűncselekményekre terjed ki:

Bűnszervezetben részvétel, terrorizmus, emberkereskedelem, gyermekek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia, tiltott kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme, fegyverek, lőszeres és robbanóanyagok tiltott kereskedelme, korrupció, csalás, ideértve pénzügyi érdekeit sértő, az Európai Közösségek értelmében az egyezmény 1995. július 26. védelméről szóló, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő csalások, pénzmosás, a bűncselekményből származó jövedelmek tisztára mosása, pénzhamisítás, beleértve az euro hamisítását is, a számítógépes bűnözés, környezettel kapcsolatos bűncselekmények, beleértve a tiltott a veszélyeztetett állatfajok, valamint a veszélyeztetett növényfajok és fajták, segítségnyújtás jogellenes beutazáshoz és tartózkodáshoz, szándékos emberölés, súlyos testi sértés, emberi szervek és szövetek tiltott kereskedelme, emberrablás, tiltott fogvatartás és túszejtés, rasszizmus és idegengyűlölet, szervezett vagy fegyveres rablás, tiltott kereskedelme kulturális javak, beleértve a régiségeket és a műtárgyakat, csalás, zsarolás és kényszerítés, hamisítás és a kalózkodás termékek, hivatalos okmányok hamisítása és azzal való kereskedés, hamisítása fizetési, tiltott kereskedelme hormontartalmú anyagok és más növekedést serkentő, a tiltott nukleáris és radioaktív anyagok, lopott járművek, erőszakos közöskülés, gyújtogatás, joghatósága alá tartozó bűncselekmények a Nemzetközi Büntető Törvényszék, jogellenes hatalomba repülőgép/hajó jogellenes hatalomba kerítése, szabotázs.

VI. A tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről

A - belga, osztrák és finn kezdeményezésre - hozott 2007/845/IB kerethatározat kimondja, hogy biztosítani kell az Európai Unió tagállamai között a szervezett bűnözés elleni hatékony küzdelem érdekében az információk gyors cseréjét. Mindezek céljából a tagállamoknak e téren illetékességgel bíró nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatalokkal kell rendelkezniük, és biztosítaniuk kell, hogy e hivatalok képesek legyenek a gyors információcserére. Ehhez továbbá még szükséges biztosítani a bűnüldözési szolgálatok számára a bűnözői tevékenységek pénzügyi nyomainak felderítéséhez és elemzéséhez szükséges szakismeretet, alkalmazható és alkalmazandó módszerek cseréjét is.

2004. óta létezik a CARIN, azaz Camden Assets Recovery Inter Agency Network (Camden Vagyon-visszaszerzési Ügynökségek Hálózata), melyet Ausztria, Belgium, Egyesült Királyság, Hollandia, Írország és Németország hozott létre. A CARIN globális szakértői hálózatot alkot a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményhez kapcsolódó egyéb tulajdon határokon átnyúló azonosítása, befagyasztása, lefoglalása és elkobzása területén alkalmazott módszerek és technikák kapcsán. A kerethatározat előírja a tagállamoknak, hogy teremtsék meg a jogalapját annak, hogy ezen a hálózaton keresztül a tagállami vagyon-visszaszerzési hivatalok információcseréje biztosított legyen.

Mindez persze azt is megköveteli, hogy minden tagállamnak létre kell hoznia a saját nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatalát. A nemzeti vagyon-visszaszerzési hivatalok feladata pedig „az olyan, bűncselekményből származó jövedelmek és bűncselekményhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatásának és azonosításának elősegítése, amelyek a büntetőeljárás vagy - amilyen mértékben az érintett tagállam nemzeti joga ezt lehetővé teszi - a polgári eljárás során valamely illetékes igazságügyi hatóság által kibocsátott befagyasztási vagy lefoglalási vagy elkobzási határozat tárgyává válhatnak”.

A büntetőjogi szankciók határokon átívelő érvényesítéséhez tehát számos kerethatározat született. A kerethatározatokat minden tagállam maradéktalanul - kivéve azok a tagállamok, amelyek mentességet kértek és kaptak - beépítette saját nemzeti jogába. A bizottság részére megküldött jelentések azonban egyértelművé tették, hogy önmagában a jogharmonizáció, kodifikáció nem biztosít hatékony együttműködést a tagállamok között.

Az Európai Parlament és a Tanács *A bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unió belüli befagyasztásáról és elkobzásáról* szóló 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) operatív jelleggel fogalmazza meg a minimumszabályokat. Az irányelv legfőbb célja a kölcsönös elismerés elvén alapuló kölcsönös bizalom tényleges megteremtése.

Példaként mindenképpen említést érdemel egy eset: Távollétében elítélt személy kapcsán az egyik uniós tagállam elfogató parancsot bocsátott ki egy másik tagállamban. A végrehajtó

tagállamban egy közlekedési ellenőrzés során fenn is akad a keresett személy, előzetes letartóztatását elrendelik. A végrehajtó állam hatósága azonban a kiadatás előtt nyilatkozatra szólította fel a kibocsátó tagállamot, és azt kérte, garantálja előállított jogorvoslathoz való jogát. A kibocsátó állam válaszában behivatkozta azon nemzeti jogszabályát, amely minden ember számára biztosítja a jogorvoslathoz való jogot. A végrehajtó tagállam a választ nem tartotta elegendőnek arra vonatkozóan, hogy a kibocsátó államban az előállított személy vonatkozásában konkrét garancia lenne arra nézve, hogy jogorvoslati jogával élhetne. Mindezek után végrehajtó tagállam az előállított személy kiadatását megtagadta, és az előállított - egyébként bűncselekményért hazájában jogerősen elítélt - személyt elengedte. Álláspontom szerint ez az esett jól illusztrálja, hogy a kölcsönös bizalom nincs meg a tagállamok között. Önmagában az a tény, hogy egy ország uniós tagállam már predestinálja a demokratikus jogelvek érvényesülését, ahol a jogorvoslathoz való jog alapjog. Nyilvánvalóan a kibocsátó tagállam nem vállalhat garanciát konkrét esetben a jogorvoslat biztosítására, hiszen annak alapfeltétele, hogy az érintett személy maga kezdeményezze azt. Mindezek alapján a de jure lehetőség helyett de facto garanciákat kérni uniós tagállamtól, gyakorlatilag a jogállamiság megkérdőjelezése. És ha ez a gondolatmenet gyakorlattá válik, akkor igen csak kevés esély van arra, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás illetve annak szankcionálása szintjén az uniós együttműködés hatékony és eredményes lehet.

A tagállami tapasztalatok egyértelműen megállapítják, hogy a kölcsönös bizalom sajátos deklarálása mellett a határon átnyúló elkobzást még a tagállamok joga közötti eltérések is nehezítik a befagyasztást és az elkobzást. A hatékonyság növelése érdekében az irányelv számos fogalmat pontosít, így:

„bűncselekményből származó jövedelem”:

közvetlenül vagy közvetve bűncselekményből származó bármely gazdasági előny, amely a vagyon bármely fajtáját magában foglalhatja, beleértve a közvetlenül a bűncselekményből származó jövedelemnek a későbbi újra befektetését vagy átalakítását, és bármely értékkel bíró hasznot;

„vagyon”:

mindennemű vagyon, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyen vagyonnal kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló

okmányokat vagy okiratokat;

„elkövetési eszközök”:

bármilyen vagyontárgy, amelyet bűncselekmény vagy bűncselekmények elkövetéséhez bármely módon, részben vagy egészben használtak vagy használni szándékoztak;

„elkobzás”:

valamely bűncselekménnyel kapcsolatban bíróság által elrendelt végleges tulajdonvesztés;

„befagyasztás”:

a vagyon átruházásának, megsemmisítésének, átalakításának, az azzal való rendelkezésnek vagy a vagyon mozgásának ideiglenes megtiltása, illetve a vagyon feletti felügyelet vagy ellenőrzés ideiglenes átvétele.

A bűncselekményből származó jövedelem fogalma tehát kiterjed a bűncselekményből származó közvetlen jövedelemre és valamennyi közvetett haszonra is, ami magába foglalja a közvetlen jövedelem későbbi újra befektetését vagy átalakítását is, azaz a részben vagy egészben más vagyonná, jövedelemmé átalakított vagy átváltott vagyont, jövedelmet, és a kevert jövedelem becsült értékéig a jogszerű forrásból szerzett vagyonnal kevert vagyont, jövedelmet.

Az ezen irányelv szerinti befagyasztás és elkobzás nem autonóm fogalmak, amelyek nem akadályozhatják a tagállamokat abban, hogy ezen irányelvet olyan jogi eszközökkel hajtsák végre, amelyek a nemzeti joggal összhangban szankcióknak vagy más típusú intézkedéseknek minősülhetnek.

Az elkobzás ugyan a büntetőjogi szankció érvényesülését mindenképpen javítja, azonban a jog egyéb területeire is kiterjedő szabályozást igényel. Tekintve, hogy az elkobzás végleges vagyonvesztést jelent, mindenképpen szükséges rendezni legalább a tulajdonjog „átszállás” számviteli- és adójogi szabályait.

Az irányelv továbbá olyan rendszer, illetve intézkedés kialakítására, működtetésére kötelezi a tagállamokat, amelyek lehetővé teszik az elkövetési eszközök és a bűncselekményből származó jövedelem, vagy az ilyen elkövetési eszközök vagy jövedelem értékének megfelelő vagyon

egészben vagy részben történő elkobzását. Emellett olyan ügyekre is ki kell terjedjen az intézkedés, amelyekben a büntetőeljárást olyan bűncselekmények miatt indították meg, amelyek közvetve vagy közvetlenül valószínűleg gazdasági hasznot eredményeznek és az ilyen eljárás elítélést eredményezett volna, ha a gyanúsított vagy vádlott meg tudott volna jelenni a bíróság előtt.

A „kiterjesztett hatályú elkobzás”, azaz nem kell, hogy megállapítást nyerjen az adott vagyon bűncselekményből származása, elegendő lehet, ha a bíróság *„a valószínűségek mérlegelése alapján úgy véli vagy ésszerűen feltételezi, hogy jelentősen nagyobb a valószínűsége annak, hogy az adott vagyont bűncselekmény - és nem más tevékenység - útján szerezték”*. Ugyanis egyre elterjedtebb az a gyakorlat, hogy a gyanúsított vagy vádlott az elkobzás elkerülése érdekében harmadik félre ruházza át a vagyont. A vagyon megőrzésére, illetve annak megelőzésére, hogy az adott vagyont ne lehessen átruházni, a befagyasztás módszerét lehet alkalmazni. A tagállamoknak nemzeti jogukban fel kell hatalmazniuk az illetékes hatóságokat arra, hogy azonnali intézkedéseket hozhassanak az ilyen vagyon biztosítása érdekében acélból, hogy a vagyon a befagyasztást elrendelő határozat meghozatala előtt ne tűnhessen el. Az elkobzást elrendelő határozatok nem hajthatók végre, ha a vagyon elrejtése a büntető eljárás alatt megvalósul, így az azok hatálya alatt álló személyek - büntetésük kitöltését követően - könnyedén hozzájutnak a vagyonukhoz. Mindezek érdekében még a bűncselekmény elkövetése miatti bűnösséget megállapító jogerős ítélet meghozatalát követően is lehetővé kell tenni az elkobzandó vagyon pontos mértékének meghatározását. Az irányelv nem tartalmaz konkrét időtartamot, álláspontom szerint azonban nyilvánvalóan hosszabb (5-10 év) meghatározása szolgálhatja a hatékony vagyonvisszaszerzést.

Természetesen ezeknek az intézkedéseknek a jogbiztonság elvének is meg kell felelniük. Szükséges biztosítani a befagyasztott vagy elkobzás alá vont vagyon tulajdonosának, illetve az eljárás alá vont személynek az ügy megismeréséhez való jogát, a jogorvoslathoz való jogot. A tagállamoknak továbbá létre kell hozniuk olyan szerveket, intézményeket, és mechanizmusokat, amelyek e vagyont kezelik és csak a feltétlen időtartamig korlátozzák az elkobzással, befagyasztással a tulajdonjog gyakorlását.

Az uniós büntetőjogi szankciók érvényesülésének sikerességét az irányelv meghatározott

indikátorok alapján, a tagállamok által megküldött statisztikai adatok tükrében rendszeresen mérik:

- a befagyasztást elrendelő és végrehajtott határozatok száma;
- az elkobzást elrendelő és végrehajtott határozatok száma;
- a befagyasztott vagyonnak, de legalább annak a vagyonnak a becsült értéke,

amelyet a befagyasztás időpontjában az esetleges későbbi elkobzás céljából fagyasztottak be;

- a visszaszerzett vagyon becsült értéke az elkobzás időpontjában.

Évente kerül sor az alábbi statisztikai adatok értékelésére, mely értékelés elvégzése a Bizottság feladata:

- a befagyasztást elrendelő határozatoknak egy másik tagállamban történő végrehajtására irányuló megkeresések száma;
- az elkobzást elrendelő határozatoknak egy másik tagállamban történő végrehajtására irányuló megkeresések száma;
- egy másik tagállamban történő végrehajtást követően visszaszerzett vagyon értéke vagy becsült értéke.

Az irányelvben megfogalmazott intézkedések végrehajtására nyitva álló határidő 2015. október 4-e; és az első nagyobb átfogó jelentés az intézkedések eredményességéről, büntetőjogi szankciók érvényesítése hatékonyságának javulásáról 2018. október 4-e után várható, mert a Bizottságnak ekkora kell elkészítenie a Parlament és a Tanács részére a nemzeti jogba történő átültetésről a jelentését.

A szerzők álláspontja szerint az Európai Unió büntetőügyekben folytatott bűnügyi együttműködésének hatékonyságát jelentősen javítaná, ha a tagállamok (pl.: nyomozóhatóságok, bíróságok) között hiteles - akár elektronikus aláírással ellátott, vagy kiemelt biztonsággal ellátott zárt rendszerű -) elektronikus kapcsolattartás létezne. Ez lehetővé tenné az információ gyors áramlását, amely az ilyen ügyekben elengedhetetlen. Az Európai Unió gyakorlatában nem idegen az ilyen megoldás, hiszen a SIS, vagy a RAPEX (a veszélyes termékek európai riasztási rendszere) több éve működik.

A mai gyakorlat a felgyorsult informatikai világrendben nemcsak elavult, de rettentően lassú és nehézkes. Jelenleg ugyanis a tagállami szervek egymás közötti megkeresései a tagállamban kijelölt úgy nevezett kapcsolattartó szerveken keresztül, hierarchikus rendben, postai úton bonyolódik, eltekintve attól a ritka kivételtől, amikor közvetlenül keresi meg a tagállami bíróságot a másik tagállam szerve. A gyakorlatban ez az eljárásrend például hónapok alatt történő zár alá vétel elrendelését jelenti. Gyakorlati példa erre. S. Gábor közelmúltbéli esete, ahol a gyanúsított bécsi bankszámlájának nyomozási bírói zárolása fél évet vett igénybe, a foganatosításra szánt időtartam nélkül. A mai rendszerben egy nyomozási bírói elfogató parancs iránti megkeresés a nyomozóhatóságtól papír alapon érkezik, míg a döntés szintén papír alapon történik, annak közvetlen elektronikus rögzítésére nincs lehetőség, a bíróság határozata a kapcsolattartó minisztériumnak kerül megküldésre. A gyors intézkedést igénylő bünygyi rendszerben jelenleg csak egyes szervek közötti informatikai rendszerek részbeni átjárhatósága vált biztosítottá. Mindemellett nyitott kérdés marad a megkeresések fordításnak kérése mind költség viselése, mind idő tekintetében.

A bünygyi együttműködés elősegítése mellett kumulatív előnyt generálhat egy ilyen elektronikus regiszter a tagállamok közötti gyors kapcsolattartása mellett a magyar bíróságok számára is, bizonyítja ezt a cégeljárásban kialakult és bevált átjárhatóság.